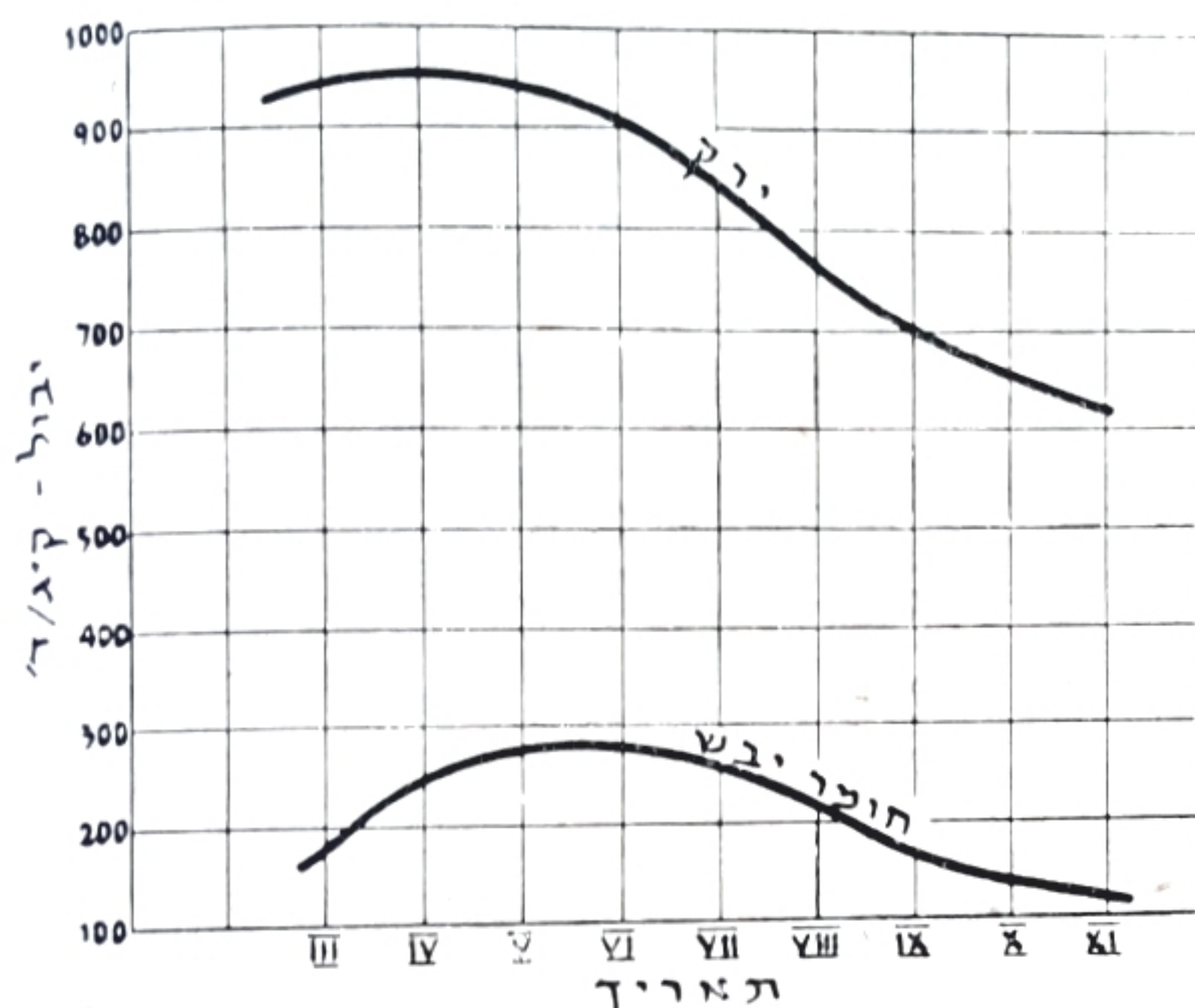

הקשר בין הרטיבות בקרקע לבין יבול האספסת

דיאגרמה 1.

תאור סכימטי של התהליך ניתן בדיאגרמה 1. מכאן היחס בין יבול הירק לבין יבול החומר היבש, המגיע בתחילת העונה ובסופה ל-4:1 בקירוב, והפוחת עד 1:3.5 ופחות מזה באמצע העונה. החדשים מאייזוניולי נוחים, כנראה, ביותר לאגירת החומר היבש בתוך הצמח, כאשר הרטיבות בקרקע לפני מועד הקציר טרם נוצלה לחלוטין.

היחס בין ירק לחומר-יבש, כנתון של מכון הייבוש — מושפע ראשית-כול ממידת ההתאדות בעת הקציר, ושנית ממצב הרטיבות בבית-השרשים בפרק הזמן שבין קציר לקציר.

נשאלת השאלה, האם הפחיתה ביבול החומר היבש בסוף יולי היא תוצאה בלעדית של תגובות הצמח על מזג-האוויר בחדשים אוגוסט וספטמבר, או שהיא נובעת בעיקר כתוצאה משיעור מצומצם של מים זמינים בעומק בית-השרשים, פרק-זמן ממושך לפני הקציר? ברור, כי לשם קבלת נתונים מהימנים יותר, רצוי שהיחס בין ירק לחומר יבש ייקבע כממוצע שנתי של החומר היבש במספר חלקות אספסת (ראה דיאגרמה 2).

החקלאי והמדריך כאחד מעוניינים להיעזר בסימנים בגידול כדי לקבוע את מועד ההשקיה, או לפחות כדי להיווכח אם אמנם משטר הרטיבות הקיים נאות להתפתחות הגידול, לשם השגת יבולים מכסימליים אפשריים.

בקרה מעין זו נעשית כיום במספר גידולים: בפרדס — מדידת קצב הגדילה של הפרי; בבנונות — בדיקת מצב הפיוניות בעלים; בסלק — שקילת אשרושים, ועוד.

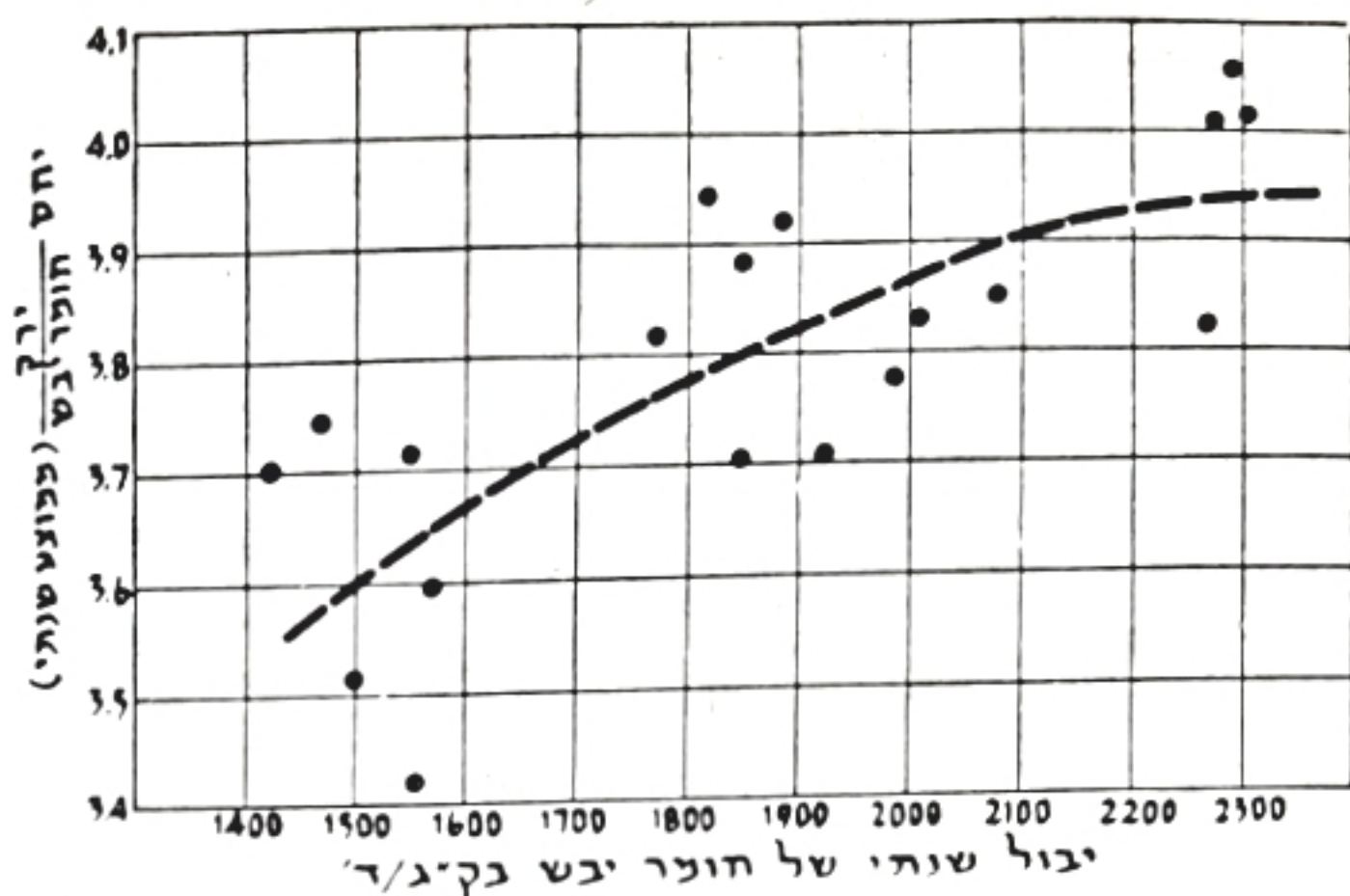
ערכה של בקרה כזאת רב ביותר, כי החקלאי בעצמו מבצע אותה בשדה (בלי להיעזר במעבדה), ובעקבותיה מופנית שימת לבו בהכרח לתגובת הגידול על משטר הרטיבות בעומק בית-השרשים. בגידול האספסת עדיין חסר אמצעי-עזר כנ"ל. אולם נראה לנו, כי הנתונים המתרכזים במכון לייבוש האספסת — עשויים לסייע, במידה מסוימת, בנידון זה.

משק המגדל אספסת, והקשור למכון-ייבוש, מקבל ממנו ימים אחדים לאחר הקציר הודעה, שבה רשומים היבול בחומר-יבש (קמח) לדונם והיחס בין משקל הירק למשקל החומר היבש. בדרך-כלל רושם מכון הייבוש, בהודעה זו, את מועד הקציר הבא.

מתבקשת השאלה, האם אפשר להשתמש בנתון-יב הג"ל לשם ביקורת נוהג ההשקיה?

כ-60% מהיבול השנתי, ברוב שדות האספסת, מתקבלים בארבעת עד חמשת החדשים הראשונים של עונת האביב והקיץ. בחודש אוגוסט חלה פחיתה ניכרת ביבול (של הירק והקמח גם יחד).

באופן כללי אפשר לסכם, כי יבולי הירק החדשיים הם גדולים בחדשים הראשונים של העונה, ומתחילים לפחות בסוף חודש יולי. לעומת זאת הילכים יבולי החומר היבש וגדלים בתחילת העונה, מגיעים לשיא בחדשים מאייזוניולי ופוחתים בסוף יולי — תחילת אוגוסט, לקראת החורף.

דיאגרמה 2.

מתקבל הרושם, כי קיים קשר גומלין ישיר בין היחס ירק: חומר יבש לבין היבול בחומר יבש; כאשר היבול בחומר יבש הוא רב, היחס הוא מרובה, ולהיפך.

מסתבר, כי שדות אספסת שהגיעו לשיא היבול, ושבהדשים הקריטיים אוגוסט וספטמבר או חזקו ברטיבות מספקת בבית-השרשים — בהם היחס בין ירק לחומר יבש אינו פחות מ-3.5:1.

הניסיון המעשי של שירות-השדה באדמות כבדות-חרסיתיות בחוף הכרמל הראה, כי השגת יבולים גדולים מותנית, בין היתר, בהבטחת רטיבות של 50% מים זמינים בקירוב בעומק בית-השרשים (80—90 ס"מ), בעת ההשקיה. אחזקת שדות אספסת ברטיבות מספקת כנ"ל — אין פירושה הגדלת מנת ההשקיה העונתית. הכוונה היא להבטחת רווחי-זמן לא ארוכים מדי בין ההשקיות (פרט זה תלוי, כמובן, במידה רבה בתכיפות הקצירים). ע"י כך קיימת אף אפשרות לחסוך במים, אם רק יידע המשקה לנצל את התנאים המתאימים ביותר להשקית שדה האספסת. בהמטרה רצוי להשקות בלילה, במידת האפשר, או בשעות יום ללא רוח, בתנאי לחץ והצבה מתאימים לממטרה שנבחרה. הבטחת תנאים אלה משמשת יסוד לפיזור אחיד של מים-ההשקיה בשטח

אהוד פטיבה,

שירות השרה, חוף הכרמל.